

III näytös — Lakkolaisten lähetystä isännän puheilla

Huonoja paimenia

Yllämainitulla nimellä on Amerikan suomalaisilla näyttämöillä esitetty eräs näytelmäkappale, joka ansaitsee yleisempää huomiota ei ainoastaan siitä syystä, että se on aiheeltaan "työväen näytelmä", joka elävästi ja harvinaisen tietoisesti kuvaa luokkataistelun ilmiötä, mutta koska se samalla on vapaa kaikista niistä amatöörikankeuksista ja teennäisyyksistä, jotka niin usein vaivaavat meikäläistä näytelmäkirjallisuutta.

Näytelmä kuvaa lakkoa ja päälle päätteeksi syndikalistisessa hengessä johdettua lakkoa. Siis aihe mitä uudenaikaisin. Ensimmäisessä näytöksessä saamme tutustua ranskalaisen rautatehdas-kylän työläisten kurjaan elämään. Louis Tiersin kodissa vallitsee kurjuus ja puute. Ukko Tiers on ikänsä työskennellyt tehtaassa, saamatta osakseen muuta kuin lakkaamatonta puutetta. Perheen äiti on kuolemaisillaan. Tytär Madeleine on pakotettu ylivoimaisesti työskentelemään pitääkseen talon asiat jonkinlaisessa kunnossa. Heidän luvansa asuu Jean Rouille, paljon kärsinyt ja kapitalistien vainomana katkeroitunut, nuori tulinen

mies, joka vaellusmatkoillaan maasta toiseen on kehittynyt äärimmäiseksi syndikalistiksi ja anarkistiksi. Hän on tullut tehtaan palvelukseen järjestääkseen työläisiä vaatimaan parempia olosuhteita. Hän puhuu heille heidän asemastaan ja koettaa sytyttää heihin palavata taisteluintoa. Häntä kauhistuttaa se henkinen tylsyytys, johon kymmenien vuosien orjatyö on ajanut hänen työtoverinsa, mutta hän tietää varmasti, että on tuleva päivä, jolloin he nousevat. Hän odottaa sitä.

Tiersin perheeseen saapuu tehtaanomistajan, Gargonin, tytär veljensä seurassa tuomaan sairaalle vähän ruokaa ja viiniä. Neitonen on tyypillinen "hyväntekeväisyysnainen", joka harjoittaa "hyväntekeväisyyttään" etupäässä omaksi huvikseen ja saadakseen ravintoa pintapuoliselle sentimentaalisuudelleen. Hänen veljensä taasen on opintojensa kautta tutustunut sosialismiin ja ainakin yrittää käsitellä työläisten asemata sen oikeassa valossa. Hän koettaa lähennellä Jean Rouille'a, mutta Jean ei halua ottaa hänen sosialismiansa vakavalta kannalta, tylästi sysäten hä-

net luotaan. Ivallisesti hän puhuu nuoren tehtaanherran pojan radikalaisuudesta, osottaen, kuinka työläisten vapautuminen voi tapahtua vain heidän itsensä kautta tarvitsematta nuoren herran apua.

Toinen näytös vie meidät tehtaanomistajan taloon, jossa nuori neiti harjoittaa taiteellisia harrastuksiaan. Hän maalaa, pitäen mallinaan erästä kuihtunutta työläisvaimoa. Tehtaalla on juuri lakko pukeamaisillaan ja painostunut mieliala vallitsee. Mallin kasvoni ilme on kova ja pelottava ja nuori neiti ei saa sitä mitenkään mielensä mukaiseksi. Hermostuu ja rettelöi ja kiusaa uhriansa, niin että veli lopettaa koko yrityksen ja pyytää mallin poistumaan, samalla selittäen sisarelleen, kuinka sydämmeidän koko hänen touhunsa on ja kuinka vähän hän ymmärtää niitä työläisiä, joiden "hyväntekijäksi" hän kuvittelee itseään.

Huoneeseen saapuvat jotkut tehtaanomistajan tuttavat, — tehtailijoita hekin. He ovat kaikki perin hermostuneita lakonuhan johdosta ja eräs heistä, Kapron, ankarasti moittii poissaolevata Gargonian siitä, että hän on ollut liian peräänantavainen työläisille, jonka seikan luulee johtaneen nykyisiin rettelöihin. Gargon on nim. yritellyt perustaa tehtaisiinsa sairaskassoja y. m. sellaista, joka Kapronin mielestä on aivan liikaa. Hänen mielestensä tehtaanomistajalla ei ole mitään muita velvollisuuksia työläisiä kohtaan kuin maksaa heille jonkinlainen palkka ja sitten pitää heidät lujassa, sillä "työmies on elukka, joka ei välitä mistään hyvästä", — rahansa minkä saa, hän juo, ja jollei häntä kuriteta, niin rupeaa hän rettelöimään. Jos hänelle annetaan liikaa, niin vaatii hän vielä enemmän. Sentimenttaalisuus on sopimaton juttu liikeasioissa. Muut tehtaanomistajat ovat

samaa mieltä edellisen kanssa, joskin toinen heistä luulee, että sitä ei pitäisi sanoa niin jyrkästi. Kolmas veljistä ei ollenkaan pidä työläisiä ihmisinäkään. Hänen "hienostuneelle" maullleen ovat työläiset vain joukko pimeitä, sivistymättömiä raakalaisia, joilla ei voi olla minikäänlaisia ihmistunteita. Seuraava mestarillisesti piirretty keskustelu heidän välillään antaa mainion kuvan herrojen luonteesta:

Kapron.

Se on minulle yhdentäkevä. Minä tahdon ainoastaan mainita, että edut ovat muuttumattomat, ymmärrättekö, mauttomattomat. Minun etnii vaatii, että minä tulisin rikkaaksi, että minä rikastuisin kaikin keinoin ja mahdollisimman enemmän.... Muusta minä en tahdo tietää. Minä rikastun, siinä kaikki. Mitä työmiehiin tulee, niin — hehän saavat palkkansa, eikä niin? Jättäkööt meidät rauhaan! Toivon, ettette te tahdo verrata minua, taloudenomistajaa ja tuottelijaa, työhöni päättömään työmieheen, joka ei tiedä mitään!.... Työmies on pelto, jota minä viljelen, jota minä kynnään niin syvästi kuin mahdollista... (innistuen) jota minä väänän ja käänän sourina ihmismöhkäleiniä kylvääkseni siihen rikkauden siemeniä, jota minä niitan ja kokoon kirstuihini.... Mitä taas tulee sosialiseen vapautukseen ja — kuinka te sitä nimitätte! — solidariteettiin.... niin minulla ei o'le mitään sitä vastaan, että kaikki tuo toteutuisi — toisessa paremmassa maailmassa!.... Mutta täällä, tässä maailmassa — Seis!.... Santarmeja.... santarmeja ja vielä kerran santarmeja!.... Kas niin minä ratkaisen sosialista kysymystä!

Dugormeil.

Te menette liian pitkälle, Kapron, mitä en ole niin yksipuolinen, kuin te.... Kuitenkaan en voi kieltää, että tuossa teidän puheessanne on paljon tottakin.

Kapron.

Hitto vieköön! Tämä ei ole tyhjää ruhetta. Minä en ole runoilija, enkä haaveilija, minä olen ekonomisti.... ajattelija ja älkää unohtako sitä, tasavaltalainen, oikea tasavaltalainen!.... Minussa ei ole entisyyden perimäopina, vaan nykyajan heikki.... Ja juuri

tasavaltalaisena olen valmis puolustamaan 89pä vuotena saatuja suuria voittoja köyhäläisten ahneutta vastaan.

Dugormeil.

Onhan aivan selvä, ettei saa muuttaa mitään vallassa olevassa järjestyksessä. Jokaisessa demokraattisessa yhteiskunnassa, joka on järjellisesti järjestetty, tulee olla rikkaita ja köyhiä... Tämähän on päivänselvä! Miten kävisi rikkaille, ellei olisi köyhiä? Ja köyhät? Mitä he tekisivät, ellei olisi rikkaita?

Kapron.

Tämii on aivan silmäänpiistävä... Köyhiä tulee olla, että rikkaat voimakkaammin tuntisivat rikkautensa arvoa ja rikkaita tulee olla, että he antaisivat köyhille yhteiskunnallisten työveitten esimerkkejä.

Dugormeil.

Oivallisesti lausuttu!

De-la-Troude.

Meidän osaksemme tulee paljon vaikeuksia, pettymyksiä, kärsimyksiä, huolia, raskaita velvollisuuksia, joista köyhät eivät tiedä mitään. Köyhät ovat vapaita, he tekevät, mitä tahtovat... He voivat ajatella ja huolehtia ainoastaan itsestään, sitä vastoin kuin me... (huokaa). Mutta kaikkien kauheinta meidän tilassamme on se, ettemme edes voi tulla köyhiksi, vaikka tahtoisimmekin!... Olla köyhä!... Mikä ilo! Kuinka hauskaa se olisi! Ei olisi minkäänlaisia yhteiskunnallisia velvollisuuksia!... Ei vatsan paisuttamista, ei hermotautia, ei leiniä... köyhällähän ei ole leiniä, eikä niinpä!

Genevieve.

Kuka teitä estää tulemasta köyhiksi?

De-la-Troude.

Mutta, rakas lapsi, minullahan on liian paljon taloja, linnoja, metsiä, metsästyksalueita, ystäviä, palvelijoita... Minä olen kahlehdittu tuohon painoon, niinkuin pakkotyövaanki ja minun täytyy vetää sitä (huokaa), Kapron ja Dugormeil yhtyvät hänen sanoihinsa, myös huokaillen ja kohottaen käsiänsä ylös.)

Genevieve

(nousee ja menee oveenpäin). Isä ei tule! Minä olen niin levoton!

De-la-Troude.

Näettekö, hän on levoton! Mutta ovatko köyhät koskaan levottomia? (Nousee) Ja he kadehtivat meitä!....

Tehtaanomistajan poika puuttuu keskusteluun ja osoittaa herroille, kuinka he sokeudessaan eivät näe tulivuorta, jolla seisovat. Työläiset vaativat itselleen ihmisoikeuksia ja jollei niitä heille anneta, niin he ottavat ne itse. Voimakkaat Marseljeesin säveleet ikkunan takaa kuuluvat äkkiä, ikäänkuin alleviivaten puhujan sanoja. Kauhu valtaa tehtaanomistajat, jotka vielä äskettäin olivat niin erinomaisen mahtavia ja rohkeita. Vihdoin saapuu paikalle isäntä ja saatuaan häneltä kuulla, että sotaväkeä on tilattu ja että voi turvallisesti poistua paikalta, he suinpäin pakenevat kukin taholleen.

Näytöksen loppuosaa on erittäin vaikuttavasti piirretty kohtaus tehtaanomistajan ja poikansa välillä. Tehtaanomistaja on äärimmilleen katkeroittunut lakkolaisille. Hän luulee tehneensä heidän hyväkseen, minkä on voinut, muistelee sairaskassojaan ja muita vehkeitään ja on sitä mieltä, että hän on ollut "parempi työnantaja" kuin muut, jonka vuoksi ei myöskään olisi pitänyt häntä vastaan nousta lakkoon. Poika osoittaa hänelle, että kaikesta hänen "hyvyydestään" huolimatta työläisten keskuudessa on vallinnut pohjaton kurjuus ja että he vaativat vain oikeuttaan. Kehottaa isäänsä ryhtymään sovitteluihin lakkolaisten kanssa. Isä jo näyttää vähän myöntävän, että ainakin voisi jotakin sellaista yrittää, mutta samalla pamahuttaa salin ikkuna sirpaleiksi ja kadulta käsin viskattu tiiliskivi nostattaa herran vimman äärimmilleen. "Siinä on sovittelusi", huudahtaa hän ja rientää raivostuneena tilaamaan sotaväkeä.

Kolmas näytös. Tehtaanomistaja istuu huoneessaan synkästi miettien asemata. Hänen poikansa yrittää jatkaa keskenjäänyttä keskustelua. Osoittaa, että työläisillä on täysi oikeus vaatia omansa, vaatia parempia oloja. Kehottaa isää, että hän peruuttaisi sotaväen tilauksen, kuvaten, mihin hirveyksiin johtaa yhteentörmäys sotaväen ja lakkolaisten välillä. Tehtaanomistaja on edelleen täynnä vihaa ja kostonhalua lakkolaisia kohtaan. Katkerasti hän soimaa heitä "kiittämättömyydestä" ja selittää aina tahtoneensa "edistää hei-

on kohonnut. Hän nauraa poikansa "aatteille" ja soisialismille. Mitä se on? Tyhjiä sanoja vaan? Koska voi pojan teorioitten mukaan toteutua tasa-arvoisuus ihmisten välillä? Poika selittää, että se tapahtuu juuri sillä työläisten järjestymisellä ja toiminnalla, jota isä niin ankarasti vastustaa ja tulevaisuudessa he tulevat hallitsemaan työvoimansa yli. — "Tulevaisuudessa", — nauraa tehtaanomistaja katkerasti — "ne on sanoja... vaan sanoja. Selitä minulle, mitä minä tänä päivänä voin tehdä tehdäkseni työläisiä onnelli-

II näytös — Lakkolaisten mielenosoitus skulkue häiritsee herroja

dän parastaan". Kertoo, kuinka hän itse aloitti ilman mitään pääomaa ja tarmollaan on kehittänyt teollisuuslaitoksiansa, aina ollen itse mukana työssä. Selittää, että hänen kiihottimenaan ei ole ollut rahojen kerääminen, vaan "työn ilo", ja että hän on edelleenkin valmis tekemään voitavansa työläisten hyväksi, mutta ensinnäkin hän kilpailun vuoksi ei voi tehdä enempää kuin on tehnyt ja toiseksi hän ei siedä että häneltä vaaditaan sitä sillä tavalla kuin lakkolaiset vaativat. Hän ei halua olla tekemisessä heidän johtajansa Rouillen kanssa. Ja onhan kullakin työläisellä tilaisuus kohota, niin kuin hän itsekin

siksi, anna minulle joku käytännöllinen järjestelmäsuunnitelma, jonka voin nyt toteuttaa tehtaassani!" Poika ei voi sellaista antaa. Selittää, että kurjuus riippuu järjestelmästä, ja työläiset taistelevat järjestelmää vastaan. "Sanoja, pelkkiä sanoja vaan", vastaa isä.

Mutta sittenkin jää tehtaanomistajan mieleen epäilyksen siemen. Hän on itse pohjaltaan rehellinen mies ja oikeudentuntoinen. Hän on vuosien varrella kuvitellut olevansa työläisten "hyväntekijä" ja tehneensä kaiken sen, minkä muutkin tekevät ja vielä enemmänkin. Lakko on tullut hänelle yllätyksenä ja ensimmäisen kiivastumisen

jälkeen hän jää miettimään poikansa sanoja, että täytyyhän olla syitä siihen, että tehtaalaiset näin joukolla ovat lähteneet lakkoon.

Hän jo taipuu omaksumaan toisellaista taktiikkaa, mutta tehtaan johtaja, kylmäverinen ja harkitseva kapitalismin uskollinen palvelija, hämmentää hänen epäroimisensä. Hän saapuu kysymään neuvoja sotaväen sijoittamiseen nähden. Tehtaanomistaja alkaa puhua sotaväen kutsumisen peruuttamisesta, mutta tehtaan johtaja panee sellaiset ajatukset leikiksi. Hän on samaa mieltä kuin Kapronkin, että

avustusta, mutta heidän johtajansa Jean Rouille on hylännyt sen. Hän sanoi ei tahtovansa olla missään tekemisessä heidän kanssaan, sillä sellaisen avun tarjoaminen on hänestä vain lahjomista, jolla heitä niin kauan on petetty ja yhä edelleen ajetaan pettää.

“Mihin he sitten uskovat, mihin luottavat, kun eivät ota apuakaan vastaan.” “Jean luottaa siihen, että pyhä tuli syttyy työläisten sieluisa, että he kaikki yhtenä miehenä ja puutteestaan huolimatta nousevat yhdeksi voimaksi. Mutta sitä

IV näytös — Lakkokokous metsässä

työläisille ei saa antaa perään. Jos heille antaa perään yhdessä asiassa, niin he tulevat aivan sietämättömiksi. Nyt tarvitaan vaan lujuttua, täytyy nujertaa se kumoushenki, joka heissä vallitsee. Sitä vaatii koko teollisuusala, muut tehtaanomistajat sitä vaativat. Se olisi vaarallista ylllytystä, jos hävyttömille lakkolaisille nyt osottaisi minkäänlaista laupentta. Taipukoot ensin ja sitten sopii puhua parannuksista! Lakko onkin helppo voittaa, — selittää työnjohtaja. Lakkolaisilla ei ole ruokaa eikä turvaa. Sosialistit ja radikaaliset politikoitsijat ovat lähettäneet lähetystön tarjoten lakkolaisille

tulalta ei syty, sitä ei syty muuta kuin muutamissa ja meidän on helppo murtaa heidät.” “Ehkä se kuitenkin syttyy”, — lisää tehtaanomistaja miettiväisenä.

Lakkolaisten lähetystö saapuu. Jean on sen johtajana ja päättävästi hän esittää lakkolaisten vaatimukset tehtaan herralle. 8-tuntinen työpäivä, tuntuva palkankorotus, terveydellisten olojen parantaminen, kirjastojen perustaminen työläisille. “Emme tule luoksenne siinä tyhmissä luolissa, että suostutte meidän vaatimuksiimme, sillä tiedämmehän, että ette suostu niihin. Teemme sen kuitenkin muodon vuoksi, jotta ei voi-

taisi sanoa, että teille ei olisi tarjottu tilaisuutta rauhallisella tavalla sopimaan asioita." Tehtailija, joka hetki sitten oli jonkun verran taipuvainen sovitteeluihin, vimmastui nyt lakkolaisten johtajan kiihottavasta esiintymisestä. Lähetystön joukossa on vanha Louis Tiers'kin. "No, vanha Tiers, tarvitsetko sinä todellakin kirjastojä", kysyy tehtaanomistaja ivailleen. Tiers hämmentyy ja sammaltaa jotakin vastaukseksi. "Älkää kiusatko häntä", — huudahtaa lakkojohtaja, "näettehän, kuinka teidän kirottu tehtaanne on hänet masentanut ja orjuuttanut. Me vaadimme hänelle ja hänen lapsilleen vapautta." Vimmoissaan ajaa herra lähetystön ulos. "Te siis tahdotte sotaa", sanoo Jean uhkaavasti, "no, hyvä, te tulette sen saamaan."

Lähetystö poistuu. Tehtaanomistaja hoipertelee pöytänsä luo. Häntä taas valtaa epäily ja pelko. Oikeudentuntonsäkin jälleen herää. Tehtaan johtaja saapuu taas selvine neuvoineen. Sentimentalisuus ei auta. Pitää olla lujana. — "Mutta hehän eivät sittenkään vaadi muuta kuin oikeutensa", sanoo tehtaanomistaja. Hän jälleen miettii sovittelevaa ja sotaväen kutsumisen peruuttamista, mutta johtaja vetoaa hänen luokkaetuihinsa ja siihen velvollisuuteen, mikä hänellä, johtavana työnantajana, on muuta työnantajia vastaan.

Samalla kaikuu ulkoa voimakas sotilasmarssi. Sotaväki on saapunut. Arpa on heitetty.

Sota alkaa. Kärsimyksistään kiusaantuneet työläiset jättävät tehtaat kylmille. Mutta kun lakkoa ei ole edeltäkäsän järjestetty, eikä valmistauduttu siihen, niin rivit eivät pysy kauan eheinä. Innostus, pyhä viha, johon lakkojohtaja niin paljon on luottanut, ei kestä puutteesta ja nälästä johtu-

via kärsimyksiä. Sosialistit ja jotkut radikaaliset porvarilliset yhdistykset lähettävät lakkoalueelle lähetystön tarjoten rahallista avustusta, mutta Jean Rouille lakkolaisten itsevaltiaana johtajana kieltäytyy sitä vastaan ottamasta. Tässä suhteessa hän on epäkäytännöllisempi, joskin epäilemättä johdonmukaisempi kuin esim. tämän maan syndikalistit, jotka kyllä Rouillen tavoin pitävät sosialistipuoluetta kerrassaan kelvottomana työväenluokan järjestöksi, mutta silti ottavat vastaan siltä tulevia lakkoavustuksia. Rouillen kieltäytyminen on kuitenkin ymmärrettävä erikoisesti Ranskan oloihin sovitettuna, — siellähän on näkynyt esimerkkejä "sosialistisista johtajista", kuten Briandista, jotka rai-vattuaan itselleen tietä vallan kukkuloille käyttävät entisiä luokkatovereitaan vastaan kaikkeja luokkavallan aseita.

Mutta lakkolaiset eivät ota ymmärtääkseen Jeanin ylpeyttä tässä suhteessa. Lakko tuottaa heille suunnattomia kärsimyksiä. Heillä on perheitä, jotka vaativat leipää ja leipää ei ole. Käy, kuten tehtaanomistajan viisas työnjohtaja oli ennustanut, se pyhä viha ja innostus eivät kestä taistelusta johtuneen kurjuuden painostusta, kun ei ole minkäänlaisia apuneuvoja sitä lieventämässä. Syntyy tyytymättömyyttä ja nurinaa. Lakkolaiset alkavat epäillä johtajansa rehellisyyttä, ja salaiset kätyrit yllyttävät heitä tässä uskossa. Ru-vetaan jo sanomaan, että Jean on myynyt koko lakon tehtaanomistajalle. Neljännessä näytöksessä saamme elävästi nähdä kuinka tyytymättömyys purkautuu näkyviin.

Masentuneena taistelutoveriensa aiheuttomista epäluuloista. Jean on murtumaisillaan. Hän itse on voimakas, hänen sielussansa on

tulta, intoa ja pyhää vihaa, ja tais-
telutoveriansa horjuvaisuus saat-
taa hänet masentumaan. Mutta
Madeleine, Louis Tiers'in tytär, tu-
kee häntä ja puhaltaa hänen sie-
luunsa uutta intoa. Lakkolaiset on
kutsuttava kokoukseen, jossa Jean-
nin tulee puhua. "On väärin syyt-
tää heitä. Onhan niin helposti ymmärrettävää", sanoo Madeleine,
"että epäilyks ja epäusko juurtuu
beihin. Hehän ovat kuin lapsia,
kuin vankeja, jotka vasta astuvat
valoon. Ei saa katkeroittaa, täy-
tyy rakkaudella ja ymmärryksellä
puhua heille. Jos he solvaavat, niin
mitäpä siitä! Puhu heille, sano
heille rehellisesti ajatuksesi."

Madeleinein sanojen rohkaisema-
na Jean valmistautuu ottamaan
lakkolaisten joukkoa vastaan. Niitä
saapuikin suurina joukkoina.
Näyttämö on täynnä heitä. Jean-
nille uskolliset toverit varoittavat
häntä, kertovat että joukossa on
käytyreitä, pelkureita. Jean astuu
puhujalavalle. "Hyvät ystävät",
alottaa hän. "Emme ole sinun ys-
täviäsi, olet pettänyt meidät", huu-
detaan joukosta. "Alas Jean Rou-
ille". Vihasta väristen lakonjohta-
ja jatkaa puhetta, ruoskii lakko-
laisten horjuvaisuutta ja heikkoa
uskoa. Hänen puheensa vähän vä-
liä hukkuu lakkolaisten paheksu-
mishuutoihin. Tämä on erittäin
voimakkaasti kuvattu kohta, ja
se elävästi kuvaa helposti innostu-
van ja helposti kuohailevan järjes-
tymättömän joukon tunnelainehti-
misia. Seuraava kappale otetta-
koon tähän näytteeksi:

Jean Rouille.

Oi! Minä luen teidän sydämissän-
ne! Te pelkäätte tulla ihmisiksi!
Teitä pelottaa vapaus! Teidän sil-
männe ovat tottuneet pimeyteen, ne ei-
vät uskalla katsoa kohti auringon va-
loa! Te olette kuin äsken vankilaata
päässeet vangit: raittiina ilman vaiku-
tuksesta he horjuvat ja kaatuvat maa-
han! Te vielä tarvitsette isäntää!....

No hyvä! Valitkaa hän! Ja sortoa
sorrin jälkeksi! (Joukossa on liikun-
toa. Lakkolaiset, nyrkkiä koholla, tun-
keutuvat huutaen ristin luo. Jean las-
keutuu kaksi porrasta alaspäin, tart-
tuu erään lakkolaisen hartioihin, pu-
distaa hän häntä ja jatkaa korkealla
äänellä). Isäntä on sellainen ihmi-
nen kuin tekin. Hänen kanssaan voi
puhua.... häneen voi koskettaa....
häntä voi uhata.... hänet voi tappaa!
.... Hänellä on ainakin kasvot, on
rinta, johon voi iskeä veitsellä!....
Mutta koettakaa kajota siihen olen-
toon, ilman ihmiskasvoja, jota kutsu-
taan poliitikaksi! Se on luukas, lui-
kerteleva olento, jonka luulet pitäväsi
käsisissäsi, mutta se luistaa sinulta pois
.... jonka luulet kuolleeksi, mutta se
herää taas eloon.... se on inhottava
olento, joka on vaikuttanut sen, että
kaikki on alennettu, turmeltu, että
kaikkea ostetaan ja kaikkea myydään
.... oikeutta, rakkautta, kauneutta..
.. Oman tunteen kaupitsemisesta se on
perustunut Ruuskan kansallislaitoksen
.... saastaisella perustuksellaan on se
tuhraannut köyhän ihmisen pyhiä kas-
voja!.... ja vielä sitä pahemmin....
se on hävittänyt teissä viimeisen
ihanteen, uskon vallankumoukseen!...
(Jean'in tarmo, eleeet ja voima, jolla
hän lausuu viimeiset sanat, aikaan-
saavat heti hiljaisuuden. Joukko pe-
räytyy, mutta yhä vielä meluaan). Ym-
märrättekö te, mitä minä teiltä tah-
doin? Mitä minä vaadin teidän tar-
moltanne, teidän arvokaisuudeltanne,
teidän järjeltänne? Minä tahdoin....
ja tahdon, että te vihdoin näyttäisit-
te noille herroille, jotka saavat tuloja
politiikasta, että te näyttäisitte heille
nuden, hyödyllisen, kluhean esimerkin
lakosta, jonka te vihdoinkin yksin
olette tehneet ja ainoastaan teidän it-
senne tähden!.... (Äänettömyys) Ja
jos teidän täytyy kuolla tuossa kamp-
pailussa, jonka te olette alkanet....
niin osatkaa kuolla itsenne edestä...
lastenne... lapsenne lasten edestä...
.. mutta ei heidän edestään, jotka hy-
väkseen käyttävät teidän kärsimyksi-
änne, niinkuin aina! (Tyytymättö-
myyttä, levottomuutta, lakkolaiset, jot-
ka vielä ovat Jean Rouille'n vaikutuk-
sen alla, katsovat toinen toisiinsa.)

Filippe Gourtôt.

(muutamien lakkolaisten yllyttämänä,
lähestyy taas ristiä). Kaikki tuo on
kyllä hyvä!.... Ja sinäkin, Jean
Rouille, puhut aivan kuin edustaja....
.. (naurua joukossa). Mutta annatko

meille rahaa?... Annatko meille leipää?

Useampia ääniä

Niin juuri, leipää!... Puhu, puhut! Eläköön Gourtöt!

Filippe Gourtöt.

Sillä emmehän me voi elää ainoastaan sinun sanoillasi! Mitä sinulla on antaa kivääreitä ja pistimiä vastaan.

Jules Pigno't.

Ahaa!... Niin aivan!... Niistä hänen nenänsä!

Filippe Gourtöt.

Vaikka sinun sanasi olisivat kuinka kauniita (Huutoja: "hyvä!" Gourtöt, ylytettynä, rupeaa ikäänkuin puhujaksi) Edustajat, jotka sinä ajoit pois täältä, olisivat hankkineet meille sekä rahaa, että leipää... (joukolle). Eikö niin! He olisivat voineet vaikuttaa sotilasjulkmuuksia vastaan. Eikö sekin ole totta!

Ääniä.

Niin, niin aivan!

Filippe Gourtöt.

Ja me voisimme kestää kauemmin! Eikö totta?

Ääniä

Niin, aivan niin!

Jean Rouille.

Filippe Gourtöt! Sinussa puhuu laiskuus... Lakko! Sinä luulit, että työttömät päivät, kuljeskeleminen katuja pitkin... juominen, syöminen, että tämä olisi lakko ja että sinulle vielä maksettaisiin siitä! Minä hyvin tunnen sinut! Niin kauan kuin vielä oli jotakin juotavaa ja syötävää, sinä olit yksi kaikkein innokkaimmista, mutta nyt, kun vatsa on tyhjä ja täytyy kärsiä... niin ei jää ketään!... No mene tiehesi! Ei sinua pidetä! (kuuluu vihämielistä nurinaa.)

Filippe Gourtöt (kerskuen).

No tiedätkös, et sinä vielä sanoillasi saa minua kukistetuksi! Ei sinun ankaruutesi pelota minua! Enkä minä kysykään sinua siitä — mutta vastaa! Annatko meille leipää?

Jean Rouille.

Kaupungissa on leipämyymälöitä... mene ja ota!

Filippe Gourtöt.

Mutta rahat!

Jean Rouille.

Ansaitse työlläsi niitä! (Huudot enentyvät. Joukossa syttyy yhä enemmän vihaa Jean Rouille'a kohtaan.)

Filippe Gourtöt (joukolle.)

Te kuulette, mitä hän sanoo!

Joukko.

Kuulemme... kuulemme!

Filippe Gourtöt.

Voinko minä ansaita niitä työlläni, kun sinä teit niin, että minut ajettiin pois työpajasta... Sinä juuri näännytt meitä nälällä... Kuinka luulet minun voivani ansaita rahaa?... Oletko ilveilijä!

Jean Rouille.

Taistelulla sinun tulee ansaita... sinä lurjus! (Huutoja, melua, Pierre Ansome ja muutamat työmiehet, jotka ovat ystävälliset Jean'ille, koettavat turhaan saada joukkoa muuttamaan mieltänsä).

Filippe Gourtöt.

Mutta aseet, joilla taistellaan? Annatko meille aseita?

Jean Rouille.

Aseitako?... Seipäitä... heinähankeja... tulisoihtuja... sinun rintasi!

Filippe Gourtöt.

Niinkö? Etkö tahdo itse koettaa? (Joukolle) Minun rintani, muka pitää olla valmis palvelemaan tätä herraa!... Varmaankin hän itse ei halua tapella! (Jean'ille) No, hyvä, anna meille leipää, niin me rupeamme tappelemaan!

Joukko.

Leipää!... Leipää!... Alas Jean Rouille!

Vimmoissaan hyökkäävät lakkolaiset johtajansa kimppuun ja hänelle uskolliset toverit eivät voista päällehyökkäjiä tarttumasta Jeaniin. Silloin nousee Madeleine väliin. Hän heittäytyy rakastetunsa eteen, hän pakottaa katselemaan ja sanoillaan hyökkääjät hetkeksi perääntymään. Nyt hän puhuu heille. Palavalla innolla, mutta lämpimästi, rakkaudella, hän vetoaa heihin. Hän kertoo Jeanin toiveista, kärsimyksistä, rehellisyydestä. Hän vetoaa työläisiin, heidän tunteisiinsa, kunniaansa. "Älkää horjuko, taistelkaa viimeiseen asti. Me kaikki seisomme yhdessä, jos me taistelenme keskenämme, niin on asiamme hävinnyt."

Helposti lainehtivan joukon mieliala muuttuu nopeasti. "Madelai-

ne on oikeassa, eläköön Madelaine!” “Älkää sanoko eläköön Madeleine”, vastaa tyttö, “huutakaa, eläköön Jean! Seisokaa kaikki hänen ympärillään, taistelkaa yhdessä. Menkää valloittamaan oikeutenne. Jean on teidän puolellanne, hän uhraa henkensä teidän eteenne, niin tehkää tekin.” Innostus palaa. Madeleine pakottaa Jeanin moittijat sopimaan hänen kanssaan, Tunnelma nousee. Toivon kipinä syttyy jälleen. “Eläköön Jean Rouille, eläköön lakko! Huomenna tavataan, huomenna kokoonnutaan kaikki tehdaspaikalle, tuli mitä tuli.” Hurmaantuneena voitosta ja rakastettunsa voimakkuudesta ja innosta Jean heittäytyy Madeleinein syliin.

Viimeinen näytös. Innostus ja taisteluhalu yksin eivät riittäneet rahavallan järjestynyttä hyökkäystä vastaan. Yhteentörmäyksessä sotaväen kanssa suuri joukko uhreja kaatuu tantereelle. Säälimättä, raasti, sotaväki musertaa lakkolaisten rintaman. Lakko upotetaan vereen. Ruumiita kannetaan joukottain näyttämölle. Vaimoja ja lapsia itkien saapuu etsimään omaisiaan. Ruumiitten joukosta löydetään Madeleine pahasti haavottuneena. Hän kuitenkin virkoo, mutta silloin kuvastuu hänelle kaamea näytelmä! — taistelu sotaväen kanssa, jossa Jean kaatui barrikadeilla. “Missä on Jean, minun oma Jean.” “Missä on poikani Robert”, missä on poikani, sanokaa missä on poikani”, näin tehtaanomistaja mielettömänä surusta etsii hänkin ruumiitten joukosta. Hänen poikansa oli, horjuttuaan isänsä ja lakkolaisten välillä, viime hetkessä heittäytynyt taisteluun. Hänkin on kaatunut.... Madeleinein isä on tullut mielipuoleksi. Hervottomana istuu hän sivussa, liikutellen sormiaan. “Tänäänhän on palkan-

maksupäivä”, mutisee vanhus. Hänen mieleensä on jäänyt muisto vaan tuosta ainoasta päivästä, palkanmaksupäivästä, jolloin maksettiin tehtaassa kurja ropo pitkien päivien raadannasta. “Nyt palkka maksetaan.”

Näyttämölle tuodaan lisää ruumiita. “Jean, minun oma Jean!” Madeleine tuntee omansa ja samalla löytää tehtaanomistajakin oman poikansa kuolleitten joukosta. “Minä olen murhannut poikani, oman poikani. Antakaa minulle poikani takaisin, ottakaa tehdas, kaikki, mutta antakaa poikani takaisin minulle.” Vanhan miehen kaikki elämäntoiveet raukeavat poikansa parien ääressä. Hän vihdoin käskää viemään poikansa ruumiin asuntoonsa. Mutta Madeleine astuu palavin silmin väliin. “Älkää koskeko häneen. Hän ei kuulu enää teille. Hän taisteli kanssamme ja hän on nyt meidän. Me itse hautaamme kuollemme.” “Minä en tahdo kuolla, minä tahdon elää”, huudahtaa Madeleine, “tahdon elää kostaakseni. Lapsi, jonka tunnen sydämeni alla, minun ja Jeanin lapsi, hän on syntyvä kostaaksen, kostaaakseen kaiken. Minä tahdon elää kostaakseni.” Mutta vanha isä Tiers istuu syrjässä kivellä, mutisee ja levittelee sormiaan. “Nythän on palkanmaksupäivä, nyt palkka maksetaan....”

Näytelmän kirjoittaja Octave Mirabeau, on osannut hyvin piirtää kappaleensa luonteita. Hän vie meidät tosin ympäristöön, joka muutamassa suhteessa on toisellaan kuin täällä, keskittyneen trustikapitalismin maassa. Tehtaan omistaja Gargon on vielä “itse isäntä”, joka yksin omistaa tehtaan ja itse ottaa osaa tuotantoon, joka vielä Ranskassa on jokseenkin tavallista. Mutta tässä näytelmässäkkin me juuri tämän vuoksi elävästi nä-

emme kapitalismin armottoman voiman. Gargon on itse "hyvä mies", mutta parhaankaan "isännän" käsissä ei kapitalismi tuota työläisille muuta kuin kurjuutta. Eivät auta sairaskassat ja muut. Taistelun täytyy syntyä. Oma etu, ylpeys, muitten luokkatoverien painostus, liike-elämä sellaisenaan, pakottavat tuon "hyvänkin" kapitalistin kohtelemaan työläisiään kuin villipetoja, teurastuttamaan heitä. Yleistraagillisena piirteenä esiintyy tässä se, että hänen näin täytyy tehdä oman poikansakin ruumiin yli kulkien. "Sortukoon koko maailma, eläköön riistämisen oikeus." Tämä kapitalistisen yhteiskuntajärjestyksen elämänohje kuvastuu voimakkaasti kappaleessa.

Mutta samalla on näytelmä tarkka peilikuva luonnonvoimaisesti syntyneen, järjestymättömän ja hajanaisen joukkonousun sekä voimasta että voimattomuudesta. Innostuksen palava liekki antaa toimintatarmoa, järjestyksen punte ja oman järjestyneen voimansa tuntemattomuus taas heikkoutta. Paraskaan johtaja, rehellisinkin, joka luottaa vain tähän innostukseen, joka nojaa toiminnan vaan omaan johtamiskykyynsä ja innostuttamiskykyynsä ei voi luoda sitä voimaa, joka tarvitaan. Mutta kaatuneitten uhrien hautojen äärelä ei masennus ikuisiksi ajoiksi masenna. Nousee uusi polvi, entisten kokemuksista viisastuneena, nousee kostamaan, voimallisena, toiminta-

tarmokkaana, kestäväenä. Palkka maksetaan. Nyt maksettiin palkka työläisille heidän raadannastaan kymmenien vuosien helvetin yössä. Mutta kerran palkka maksetaan sortajillekin.

Kappaleen nimi "Huonot Paimenet" lienee tarkoitettu kuvaamaan sekä Jeanin tarkoittamaa, hänen mielestään kelvotonta sosialistiliikettä kuin myöskin välillisesti, näytelmän vaikutuksen kautta, yksinvaltiaitten, joskin kuinkakin rehellisten ja innostuneitten "joukkojohtajain" huonoa paimentyötä. Kappaleen katsoja saa itse muodostaa johtopäätöksen mielensä mukaan. Mutta yleensä vaikuttaa kappale, tärisyttäväinen loppuineenkin, innostuttavasti ja — mikä vielä parempi — opettavasti. Se tekee sen ei suinkaan vain saarnoilla ja puhevuoroillaan, vaan koko taiteellisella rakenteellaan. Epäilemättä on tämä kappale yksi parhaimpia, mitä meidän näyttämöillemme voidaan esittää. Se on verrattain vaativa, eikä sitä liene mahdollista esittää kovin rajoitetuilla näyttelijävoimilla, jo kappaleen pituuden tähden, mutta missä vaan olisi siihen mahdollisuutta, olisi se esitettävä. Ei olisi hullumpi sekkään, että joku kustannusyhtiöistämme ottaisi sen kustannettavakseen. Meillä ei ole varaa jättää näinkin arvokkaita kappaleita vetehtimään käsikirjoituksina näytelmäseurojen arkistoissa unohttaviksi.